

QƏRBİ AZƏRBAYCAN BİZ QA YIDACAĞIQ!

“İndi Ermənistan adlanan ərazi, Qərbi Azərbaycan-İrəvan mahalı, Göyçə mahalı, Zəngəzur mahalı-bunlar hamısı müsəlmanlar, azərbaycanlılar yaşayan diyarlar olubdur. Təəssüf ki, bu ərazilərdən, diyarlardan müsəlmanlar çıxarıblar, indi bu ərazilərdə bir nəfər də olsun müsəlman yoxdur. Bu da Ermənistan millətçiliyi, erməni ekstremizmi, erməni şovinizmi siyasətinin nəticəsidir”. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin bu kəlamını önə çıxarmağımız təsadüfi deyil. Çünki Qərbi Azərbaycanda minlərlə soydaşımızın uyuduğu qəbiristanlıqların, yüzlərlə maddi-mənəvi abidələrin vandalcasına dağıdılması, yox edilməsi, viran qoyulması zaman-zaman davam edən erməni şovinizm siyasətinin, bu siyasətin doğurduğu barbarlığın acı yekunudur.

Bu yaxınlarda işıq üzü görən və Azərbaycan cəmiyyəti tərəfindən böyük maraqla qarşılanan Qərbi Azərbaycan İrsi: “Ermənistanda azərbaycanlılara məxsus qəbiristanlıqların sistemli qaydada dağıdılmasının nəticələri və beynəlxalq hüquqi məsuliyyətə dair” hesabat və materiallar toplusunun I cildinin nəşri ölkəmizin ictimai-siyasi-mədəni həyatında böyük hadisədir və vaxtında yazılmış kitabdır.

“İndi Ermənistan adlanan ərazi, Qərbi Azərbaycan-İrəvan mahalı, Göyçə mahalı, Zəngəzur mahalı-bunlar hamısı müsəlmanlar, azərbaycanlılar yaşayan diyarlar olubdur. Təəssüf ki, bu ərazilərdən, diyarlardan müsəlmanlar çıxarıblar, indi bu ərazilərdə bir nəfər də olsun müsəlman yoxdur. Bu da Ermənistan millətçiliyi, erməni ekstremizmi, erməni şovinizmi siyasətinin nəticəsidir”.

Heydər ƏLİYEV, Ümummilli Lider

5 hesabatdan ibarət olması nəzərdə tutulan “Qərbi Azərbaycan İrsi” tədqiqatlar seriyasının I cildinin Ermənistan dövləti tərəfindən məqsədli şəkildə dağıdılan azərbaycanlı qəbiristanlıqlarına həsr edilməsi məntiqi cəhətdən düzgün hesablanıb və bu seçimi tədqiqatçıların uğuru kimi dəyərləndirmək lazımdır. Niyə? Çünki hər bir xalqın, ölkənin qəbiristanlıqları onun maddi-mənəvi irsinin bir hissəsidir, həm də ən kövrək hissəsidir, keçmişin daşlaşmış yaddaşdır, əzizlərinin ruhudur, harayıdır. İtirilmiş yurd yerlərində məzarlıqların yox edilməsi insanın yaddaşında ən ağırli nöqtədir. Doğmalarının itkin düşən məzar yerlərinin düşmən tapdağında qalması nisgini insan heç vaxt yaddaşından silə bilmir, bu ağrı onu daim təqib edir, haraylayır, yurd yerinə dönməyə çağırır, milli kimliyini, mənliliyini silkələyir. İtirilmiş məzar yerləri həm də milli yaddaşımızı silkələyən, oyadan zəngdir. Bu zəng doğmaların itkin ruhlarına, məzarlıqlarına sahib çıxana, onlara qovuşana kimi çalınacaq...

Ali Baş Komandan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin məntiqi, müdrik, uzaqgörən siyasəti, Azərbaycan ordusunun gücü, əsgərinin qeyrəti, şücaəti sayəsində vətənimizin ərazi bütövlüyünün bərpa olunması, gözəl Qarabağımızın, Şuşamızın, özəli yurd yerlərimizin geri qayılması, ədalətin zəfər çalması sözlə ifadə oluna bilməyəcək möhtəşəm hissdır. 2025-ci il iyulun 4-də Xankəndi şəhərində keçirilən İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (ECO) 17-ci Zirvə görüşündə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tədbirdə iştirak edən dövlət və hökumət başçıların, nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri ilə görüşündə dediyi sözləri xatırlamaq istəyirəm:

“İşğal dövründə Ermənistan şəhər və kəndlərimizi, mədəni və dini abidələrimizi yer üzündən silmişdir. 67 məsiddən 65-i Ermənistan tərəfindən yerlə-yeksan edilib, qalan ikisi isə ciddi zərər görüb, donuz və inək tövləsi kimi istifadə olunub. Bu, İslam dininə və dünyəvi müsəlmanlarına qarşı hörmətsizlik və təhqir idi.

Qərbi Azərbaycan İrsi:

“Ermənistanda azərbaycanlılara məxsus qəbiristanlıqların sistemli qaydada dağıdılmasının nəticələri və beynəlxalq hüquqi məsuliyyətə dair”

hesabat və materiallar

Natiq İBRAHİMOV,
Lənkəran Dövlət Universitetinin
rektoru, professor

olan qəbiristanlıqların hazırkı vəziyyətini sənədləşdirmək, dağıntıların miqyasını və dəyən zərəri müəyyən etməklə daxili və xarici auditoriyanı məlumatlandırmaqdır. Bu məqsəd Prezident İlham Əliyevin dedikləri ilə də üst-üstə düşür. Böyük vətənpərvərlik missiyası, amalı ilə ərəşəyə gətirilmiş kitab tədqiqatın həcmi, işlənmə texnologiyası, nəfis tərtibatı ilə Azərbaycan tarixçilik elmində ən fundamental tədqiqat əsəri sayılmalıdır, həm də ölkəmizin bütövlüyünə hesablanmış, vaxtında yazılmış elmi, məntiqi hesabat kimi dəyərləndirilməlidir. Gərgin elmi axtarırların, çəkilən kollektiv əməyin məhsulu olan bu nəşri xalqın, millətin yaddaşını silkələyən ağır kitabı, dastanı da adlandırmaq olar. Bir xalqın məzarlıqlarının bu cür vəhşiliklə, barbarsına dağıdılmasını, yox edilməsini kitabda olsa belə, sakitcə oxumaq, şəkilləri

laqeydcə seyr etmək çox çətindir, hüznlüdür. Qeyd edək ki, tədqiqatın I cildi Ermənistanın müasir inzibati bölgüsündəki 24 rayonda yalnız azərbaycanlıların yaşadığı 172 təmiz və ermənilərlə qarışıq şəkildə məskunlaşdıqları 105 yaşayış məntəqəsinə dair məlumat bazası olmaqla bərabər, həm də o yerlərin qəbiristanlıqları haqqında informasiya mənbəyidir. Peyk təsvirlərindən, müasir texnologiyaların verdiyi imkanlardan istifadə həm tədqiqatın elmiliyini, dəyərliliyini artırır, həm də sözügedən məkanlar barədə dəqiq fikir formalaşmasına yardımçı olur.

Mənə elə gəlir ki, nəşr olunmuş bu hesabat daşdığı mənə yükünə, böyük vətənpərvərlik missiyasına görə hər bir azərbaycanlının, həmçinin vətəndən kənarda yaşayan soydaşlarımızın stolüstü

kitabına çevrilməlidir. Yaşlı, orta, gənc nəsil-fərqi yoxdur, damarında azərbaycanlı qanı axan hər bir yurddaşımız bu kitabı oxumalı, məlumatlanmalı, baş verənlərdən ibrət dərsi çıxarmalı, təbliğinə yardımçı olmalıdır.

Xatırladaq ki, toplusunun I cildi Ermənistan Respublikası ərazisində vaxtılı azərbaycanlıların dəfn olunduğu 201 qəbiristanlığın müasir peykler vasitəsilə təsviri, tədqiqi, tarixi-müqayisəli təhlili və monitorinqini özündə əks etdirən zəngin bir mənbədir, fundamental tədqiqatdır. Tədqiqat işində dünya ölkələrinin kitabxanalarında saxlanılan XIX-XX əsrlərə aid hərbi-topoqrafik xəritələrdən, 1960-1980-ci illərin məxfilik qırığı götürülən kəşfiyyat peyklərinin təsvirlərindən istifadə olunması onun elmiliyini və dəyərini artırır.

“Siz gələcəkdə mütləq və mütləq gedib öz gözəl Göyçə torpağımızı da görəcəksiniz, öz doğma dağlarınızı, bulaqlarınızı, çaylarınızı da görəcəksiniz. Ata-babalarınızın qəbirələrini də görəcəksiniz. Mən buna heç şübhə etmirəm”. 2002-ci ilin 13 sentyabrında Goranboy rayonunda yeni salınmış Aşağı Ağcakənd qəsəbəsinin açılışındakı bu nitqi Ulu Öndərin doğma yurduvalarından didərgin düşənlərə təsəllisi deyildi, dahiyanə uzaqgörənliyi idi, inamı idi, qətiyyəti idi. Bu inam və qətiyyəti biz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevdə də görürük: “Bu gün biz yaxşı bilirik ki, Ermənistan dövləti tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaranıbdir. İrəvan xanlığı, Zəngəzur, Göyçə mahalı bizim tarixi torpağımızdır. Biz azərbaycanlılar o torpaqlara qayıtmalıyıq və qayıdacağıq”.

“Qərbi Azərbaycan İrsi” tədqiqatlar seriyasının nəşrini bu inamın məntiqi davamı hesab edir, kitabın ərəşəyə gəlməsində zəhməti olan hər kəsə təşəkkürümüzü bildirir, hesabatın davamını gözləyirik. O yerlərə qayıdacağımız, soydaşlarımızın məzarlarını ziyarət edəcəyimiz gün isə uzaqda deyil...